

УДК 37.013.42

DOI: 10.31499/2307-4914.1(23).2021.232965

СОЦІАЛІЗУЮЧИЙ ЧИННИК МЕДІАІНФОРМАЦІЇ У СТАНОВЛЕННІ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Семчук Богдан, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0003-1805-8203

E-mail: semchuk.bogdan@gmail.com

Стаття присвячена впливу медіаінформації на становлення молодого покоління. Описано погляди науковців на проблему соціалізації дітей в умовах інформатизації сучасного суспільства. Проаналізовано можливості сучасних комп'ютерних технологій в освітньому процесі та наукових джерелах, що засновані на впровадженні персональних комп'ютерів, засобів мультимедіа та інтернету. Висвітлюються теоретичні та практичні аспекти процесу впровадження комп'ютерних технологій навчання на заняттях у закладі дошкільної освіти. Розроблено комплекс завдань, які сприяють ефективному навчанню та вихованню дітей дошкільного віку.

Ключові слова: медіаінформація, медіасоціалізація, мас-медіа, медіа простір, дитина дошкільного віку, комп'ютерні технології, особистість, комп'ютерні технології.

SOCIALIZING FACTOR OF MEDIA INFORMATION IN THE FORMATION OF THE YOUNG GENERATION

Semchuk Bogdan, PhD in Pedagogical Sciences, Lecturer of the Department of Preschool Education, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0003-1805-8203

E-mail: semchuk.bogdan@gmail.com

The article is devoted to the influence of media information on the formation of the younger generation. It describes the views of scientists on the problem of socialization of children in the conditions of informatization of modern society. It also analyses the possibilities of modern computer technologies in the educational process and scientific sources based on the introduction of personal computers, multimedia and the Internet, as well as the key concepts of the study "media information", "computer technology", "mass media". Theoretical and practical aspects of the process of implementation of computer-based learning technologies in preschool education are covered. The article also describes the main forms of influence of media information on the formation of the younger generation. It proves that the positive potential of computer technology is to create new opportunities for child development, gaining new experience. The article substantiates that the use of computer technology in preschool education not only contributes to the acquisition of new knowledge, but also to the development of such indicators as cognitive motivation, cognitive interest, independence, initiative, curiosity, creativity. Children have the opportunity to show their individual abilities. It establishes that the existence of a modern child cannot be imagined without the media influence of television and the Internet. Today, media information is not only the main source of information about what is happening around, but also one of the most important institutions of socialization of the individual. A set of tasks has been developed to contribute to the effective education and upbringing of preschool children. The article reveals the main aspects of individual qualities of preschool children, which are formed under the influence of the mass media.

Keywords: media information, media socialization, mass media, media space, preschool child, computer technologies, personality, computer technology.

Соціально-економічні зміни, що нині простежуються в сучасному українському суспільстві, змушують детальніше розглянути питання впливу медіаінформації на соціалізацію дітей дошкільного віку.

Саме соціалізація сприяє перетворенню людського індивіда на особистість. Зокрема, дитина поступово входить у суспільне середовище, формуючись як особистість, що постійно розвивається.

Так, Н. Лавриченко зауважує, що «соціалізація – це процес, що охоплює всі сфери діяльності особистості: в трудових колективах, політичних організаціях, неформальних об'єднаннях. Індивід, соціалізуючись, включається у різноманітні форми соціальної діяльності, опановує характерні для нього соціальні ролі. Даний процес визначається, як цілеспрямованим так і стихійним впливом на особистість у процесі виховання в різних умовах і обставинах життя» [4].

Проблемам упровадження й ефективного застосування медіатехнологій в освіті присвячено чимало праць вітчизняних і закордонних науковців (В. Безпалько, В. Биков, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, Ю. Машбиць, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєва тощо). Проблема використання медіатехнологій навчання у професійній діяльності поставало об'єктом аналізу в працях Н. Диканської, О. Майбороди, О. Разинкіної, О. Трофимова та ін. У дошкільній освіті проблему впливу медіаінформації на соціалізацію дітей досліджували С. Дяченко, Т. Котик, І. Таран, С. Семчук та ін.

На сьогодні надзвичайно важливо, щоб під час освоєння комп'ютерних технологій дитина дошкільного віку могла отримати глибокі знання та соціалізуватися. А з іншого – нині з'явилась нагальна проблема захисту, зокрема педагогічного, психологічного, культурного, особистості дитини від руйнівних, надлишковий і деструктивних впливів медіаінформації [1, с. 2].

Метою статті є висвітлення впливу медіаінформації на процес соціалізації дітей дошкільного віку.

Поняття «медіа» – це носії повідомлень, які отримують засобами новітніх технологій. В іншому варіанті можливо розглядати «медіа» як сукупність технологічних засобів і прийомів, що необхідні для передачі споживачу інформаційного повідомлення в певній формі.

Традиційно до медіа зараховують періодику (газети, журнали), аудіовізуальні ЗМІ (радіо, телебачення), віднедавна – інтернет-медіа. Крім того, медіа прийнято вважати книги, кінофільми, аудіо-, відеозаписи, телетекст, рекламні носії.

Науковці (В. Багацький та Л. Кормич) стверджують, що: «зародження комп'ютерних технологій здійснило перехід людства від моделювання і збільшення фізичних можливостей до моделювання і збільшення їх інтелектуальних перспектив» [2, с. 290].

Так, під поняттям «медіаінформація» розуміємо суб'єктивні знання, які отримує особистість за допомогою будь-яких сучасних технічних засобів або прийомів їхнього використання, про об'єктивний світ.

Існування сучасної дитини неможливо уявити без медійного впливу телебачення та інтернету. На сьогодні медіаінформація є не лише основним джерелом інформування про те, що відбувається навколо, а й виступають одним з найважливіших інститутів соціалізації особистості.

Взаємодія дітей з комп'ютером викликає в них жваву цікавість, спершу як ігрова, а згодом вже як навчальна діяльність.

Щодо цього О. Петрунко стверджує, що «такий інтерес відіграє важливу роль у формуванні важливих структур: довільні пам'ять й увага, пізнавальна мотивація, адже ці якості дозволяють сформуванню у дітей психологічну готовність до навчання» [5].

Позитивний потенціал комп'ютерних технологій полягає у створенні нових можливостей для розвитку дитини, набуття нового досвіду. Насамперед це залежить від дитини (користувача), від особливостей сприймання нею медіаінформації, від того, які передачі чи програми переглядає, в який спосіб та з ким. Також великий вплив на сприйняття дитиною медіаінформації здійснює зміст самих каналів інформації.

Комп'ютеризація не тільки поступово проникає майже в усі галузі життя й діяльності людей, а й вносить свої корективи у підходи до виховання дітей-дошкільників.

Тому постало актуальне завдання – комп'ютеризації закладу дошкільної освіти і створення проекту з теми «Комп'ютерна азбука для дітей», який включає в себе теоретичну і практичну частину.

Мета проекту: створити освітнє медіаінформаційне середовище, що сприяє успішній соціалізації дитини-дошкільника.

Освітні завдання проекту: ознайомити дітей із комп'ютером та його складовими; сформуванню знання, уміння та навички, необхідні для свідомого опанування комп'ютерної грамоти на рівні початківця; елементарними азами алгоритмізації, навчити користуватися «мишою» та клавіатурою; створювати умови для теоретичного мислення, файловою системою; ознайомити з можливостями тієї чи тієї програми; сформуванню знання щодо правил роботи на комп'ютері; навчити розуміти інформаційні повідомлення, здійснювати їхню критичну оцінку [3, с. 10].

Розвивальні завдання проекту: створювати умови для виконання нескладних дій та розв'язання простих завдань за допомогою комп'ютера; вчити виділяти суттєве в явищах навколишньої дійсності, порівнювати, бачити схоже та відмінне, вчитися розмірковувати, здійснювати аналіз; розвивати вміння розповідати за картинкою, фантазувати, створювати образи, конструкції та малюнки, здійснювати звуковий аналіз слів; створювати умови для перспективного розвитку дитини, становлення її творчих здібностей; розвивати пізнавальну активність та формувати адекватне ставлення до сприйняття цілісної картини світу.

Виховні завдання проекту: формувати художні та естетичні вподобання; розвивати моральну, емоційно-вольову сферу поведінки дошкільника; залучати до співпраці та комунікації; сформуванню інтересу до занять з використанням комп'ютера.

Проект «Комп'ютерна азбука для дітей» містить у собі дві частини – теоретичну і практичну. Теоретична частина спрямована на ознайомлення дітей із комп'ютером та його складовими, історією створення обчислювальної техніки, сучасними можливостями її використання в різних сферах життя. Практична частина спрямована на формування у дитини умінь і навичок самостійної роботи за комп'ютером: користування «мишею», клавіатурою, калькулятором.

Теми подаються відповідно до циклів поступово, в ігровій формі та вигляді бесід, бесід-діалогів, прослуховування та складання казок, експериментів. Усі завдання подаються згідно з віковими, фізіологічними та індивідуальними особливостями дітей

дошкільного віку.

Завдання передбачають роботу дитини у стандартних програмах, які є у кожному комп'ютері: графічному редакторі Paint, текстовому редакторі з калькулятором.

Для реалізації проекту було розроблено серію занять, які проходили в комп'ютерному класі з дітьми старшого дошкільного віку (по чотири особи) у першу половину дня. Обов'язковою умовою було використання дидактичної гри на занятті (зміст гри: навчальний – набуття кожною дитиною знань, умінь і навичок завдяки інформаційній діяльності за заданими правилами; ігровий – винагорода за старанну роботу у вигляді гри). Роботу з дітьми під час занять поділяємо на три етапи: підготовчий; основний, підсумковий. Підготовчий етап заняття триває від трьох до п'яти хвилин. Діти відповідають на запитання за змістом раніше вивченого матеріалу. Далі, залежно від плану заняття, педагог створює проблемну ситуацію та мотивацію і забезпечує «занурення» дітей в ігровий сюжет заняття, готуючи їх до роботи з комп'ютером. Основний етап заняття триває 15–20 хвилин. Залучаємо дітей до пізнавально-перетворювальної діяльності. Роботу з комп'ютером поділяємо на дві частини, у перерві між якими проводимо зорову гімнастику та фізкультхвилинку. На початку основного етапу робота за комп'ютером триває 5–7 хвилин. Діти розв'язують завдання, спрямовані на формування навичок роботи з комп'ютерними програмами, розвиток пізнавальної сфери й творчих здібностей. Наведемо тематику занять.

Тема заняття 1. «Ознайомлення з комп'ютером»

Мета: дати дітям елементарні уявлення про сучасні медіатехнології. Вивчити складові частини комп'ютера та їхнє призначення (системний блок, екран монітора, «мишка», килимок, клавіатура). Учити дітей правильно вимовляти терміни. Ознайомити дошкільників з їхнім робочим місцем.

Обладнання: комп'ютер, «мишка» та клавіатура.

Тема заняття 2. «Комп'ютерний світ»

Мета: закріпити знання та вміння дітей роботи з комп'ютером; ознайомити з принципом будови та роботою основних апаратних складових ПК, їхніми основними характеристиками.

Обладнання: комп'ютер, документ Microsoft Word із завданнями.

Тема заняття 3. «Працюємо на робочому столі комп'ютера»

Мета: ознайомити із призначеннями та функціями Робочого столу, вивчити його основні об'єкти та навчитися з ними працювати.

Обладнання: комп'ютер, документ Microsoft Word із завданнями.

Тема заняття 4. «Клавішна абетка»

Мета: ознайомити дітей із будовою клавіатури (основа, клавіші). Вивчити призначення клавіш (алфавітні та цифрові, спеціальні клавіші та клавіші переміщення). Учити набирати відповідні символи, позначки.

Обладнання: комп'ютер, додаткова клавіатура, навчальна програма для дітей дошкільного віку «Українська абетка» (розробник ПП «Рона»).

Тема заняття 5. «На гостини до Іжачка»

Мета: учити дітей працювати у програмі Microsoft Paint, зокрема орієнтуватися на комп'ютерному аркуші, користуватися інструментами (олівець, фарби, кольори). Учити будувати на екрані монітора прості малюнки.

Обладнання: комп'ютер, розвивальна комп'ютерні ігри: «Фея», «Скоро до школи»; роздатковий матеріал (картинки із зображенням тварин), дидактичні ігри «Хто зайвий?» та «Хто де живе?».

Запропоновано дітям виконати завдання на комп'ютері: намалюй у порожніх квадратах фігурки, яких бракує; розсели меблі; продовж логічний ланцюжок; зафарбуй килимок; залатай хустку; проведи лінії за крапками; продовж візерунок.

Завершує основний етап заняття робота за комп'ютером, під час якої діти грають у розвивальну гру протягом 5–8 хвилин. Кожне заняття урізноманітнюємо новою грою.

Підсумковий – оцінно-контрольний – етап заняття триває 3 хвилини. Разом з дітьми підсумовуємо виконану роботу на занятті, аналізуємо та оцінюємо її.

Діти дошкільного віку – активні споживачі медіаінформації, обсяги якої невпинно зростають. Щодня світ мас-медіа створює навколо дітей медійну реальність, під впливом якої формується світогляд, освіта, культура й життєві цінності в соціумі. З огляду на це, одним із найважливіших завдань дошкільної освіти стає інформатизація освітнього процесу, органічний структурант якої – використання медіаосвітніх технологій у дошкільній освіті. Під впливом мас-медіа створюється суб'єктивна реальність, у яку занурюються діти, що зі свого боку впливає на їхню соціалізацію [4, с. 166].

У реаліях сьогодення головною рушійною силою прогресу стала медіаінформація, яка є засобом комунікації та безпосереднім джерелом агресії, насильства та ворожості.

Так, на думку С. Лемсона: «діти привчаються до думки, що страхи та насилля – це норма, побоюються стати жертвою злочинця і найменше спроможні допомогти жертві злочину. Вони зростають більш агресивними і жорстокими» [7, с. 25].

Щодо цього А. Федоров зауважує: «багатообразні медіа показують дітям велику кількість лякливих і викликаючих страх образів, більшість з яких вони, ймовірно, ніколи б не побачили в реальному житті» [6, с. 47].

Щодо цього О. Петрунко зазначає: «сучасним дітям дошкільного віку вкрай необхідна фундаментальна інформаційна підготовка. Головним аспектом є естетична готовність дітей сприйняти, відчутти соціально-психологічну атмосферу епохи, оцінити її здобутки, сформувати культуру почуттів, взаємин, потреб, без яких не можна соціалізувати дошкільника, здатного сприйняти навколишній інформаційний світ» [5].

Отже, використання комп'ютерних технологій у закладі дошкільної освіти не лише сприяє набуттю нових знань, а й розвитку таких показників, як пізнавальна мотивація, пізнавальний інтерес, самостійність, ініціативність, допитливість, творча активність. Кожна дитина має можливість виявити свої індивідуальні здібності.

Поділяючи точку зору багатьох дослідників, основною метою використання комп'ютера в закладі дошкільної освіти є всебічний розвиток дитини, підготовка її до життя та діяльності в «медіареальності», тобто здатність педагога сформувати у неї позитивне емоційне ставлення до комп'ютера, сприйняття його як помічника у різноманітних видах діяльності; розуміння його призначення та можливостей, щоб досягти поставленої мети. Адаптація до «медіаінформації» не тільки полегшить дитині входження в доросле життя, а й буде сприяти ефективності навчання за допомогою навчання, використання його в ігровій діяльності та є фактором соціалізації особистості, а саме відбувається:

- засвоєння різнобічної інформації, що є результатом соціалізації;

- інтеграція медіаінформації від суспільства до дитини дошкільного віку;
- змістовно-діяльнісний зв'язок між суспільством і дитиною-дошкільником;
- засвоєння набутого досвіду, з подальшим його розвитком та корекцією [5].

Отже, інтерес до медіаінформації у дітей дошкільного віку проявляється в стійкому позитивному ставленні до неї, у бажанні і прагненні діяти з комп'ютером, у перевазі цього виду діяльності іншим. Розвиток дітей в умовах взаємодії з медіаінформацією ґрунтується на створенні в них відповідних мотиваційних установок, зміні характеру й обсягу завдань, на забезпеченні активності в роботі з комп'ютером, під час якої діти поступово ставатимуть суб'єктами діяльності, тобто соціалізуватимуться. Тому необхідне постійне корегування медіаінформаційного впливу на дошкільника з метою запобігання її негативного впливу на дітей. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку вбачаємо у проведенні розробок та теоретичного обґрунтування інтегрованої моделі впливу медіаінформації на процес становлення особистості дитини-дошкільника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостолова Г. В. Про наслідки використання електронної техніки для розвитку здібностей дитини. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 9–10. С. 1–3.
2. Багацький В.В., Кормич Л. І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ століття: навч. посібник. Київ: Кондор, 2004. 304 с.
3. Бондаровська В. М., Пов'якель Н. І. У мережі Інтернет: психологічні, етичні, культурологічні проблеми. *Психолог*. 2005. № 25(169). С. 10–15.
4. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы. Київ: ВІРА ІНСАЙТ, 2000. 444 с.
5. Петрунько О. Сучасна дитина в медіапросторі. *Педагогічна газета*, 2009. № 7(180) липень, С. 7–8.
6. Федоров А. В. Школьники и компьютерные игры с «экранним насилием». *Педагогика*. 2004. № 6. С. 45–49.
7. Lamson S. R. Media Violence Has Increased the Murder Rate. *Violence in the Media*. San Diego, 1995. 25 p.

REFERENCES

1. Apostolova, H. V. (2003). Pro naslidky vykorystannia elektronnoi tekhniki dlia rozvytku zdibnostei dytyny. *Praktychna psykhohiia ta sotsialna robota*, 9–10, 1–3 [in Ukrainian].
2. Bahatskyi, V. V., Kormych, L. I. (2004). Kulturolohiia: istoriia i teoriia svitovoi kultury XX stolittia. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
3. Bondarovska, V. M., Pov'iakel, N. I. (2005). U merezhi Internet: psykhologichni, etychni, kulturolohichni problemy. *Psykholog*, 25(169), 10–15 [in Ukrainian].
4. Lavrychenko, N. M. (2000). Pedahohika sotsializatsii: yevropeiski abrysy. Kyiv: VIRA INSAIT [in Ukrainian].
5. Petrunko, O. (2009). Suchasna dytyna v mediaprostori. *Pedahohichna hazeta*, 7(180) lypen, 7–8 [in Ukrainian].
6. Fedorov, A. V. (2004). Shkol'niki i komp'juternye igry s «jekrannym nasiliem». *Pedagogika*, 6, 45–49 [in Ukrainian].
7. Lamson, S. R. (1995). Media Violence Has Increased the Murder Rate. *Violence in the Media*. San Diego, 25 r. [in USA].